

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, д.пед.н., професора Ігнатюк Ольги Анатоліївни
на дисертаційну роботу **Курбанової Халіди Шаріпбаєвни**
«Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів
хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки»

1. Актуальність теми та зв'язок з науковими планами і програмами.

Дисертаційне дослідження Х.Ш. Курбанової є актуальним і необхідним на сучасному етапі розвитку системи підготовки нової генерації фахівців-хіміко-технологічних спеціальностей. В умовах постійного підвищення вимог до кваліфікації та професіоналізму фахівців на ринку праці саме головна увага професійної освіти має бути зосереджена на підготовці фахівців нового покоління – творчо мислячих, високо освічених, з високою професійною компетентністю, яка вважається гарантом її конкурентоспроможності, забезпечує мобільність в умовах ринку, високий рівень соціального захисту.

Обґрунтовуючи актуальність свого дослідження, автор переконливо доводить, що вона зумовлена необхідністю подолання низки суперечностей, які презентуються у вступі. Позитивним є те, що впродовж викладення тексту роботи відчувається прагнення дисертантки до їх вирішення.

З огляду на вищесказане можна стверджувати, що тема запропонованого дисертаційного дослідження спрямована на розв'язання завдань, визначених у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, відповідає сучасним потребам соціально-економічного розвитку країни та є безперечно актуальною.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами наукових досліджень.

З прикладної точки зору, на важливість теми роботи вказує те, що вона виконана згідно з планом наукових досліджень кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад. І.А. Зязюна НТУ «ХП» («Розвиток лідерських компетентностей здобувачів вищої освіти в

системі підвищення якості їх підготовки» (№ ДР 0124U004395)). Тема дослідження затверджена вченою радою Навчально-наукового інституту соціально-гуманітарних технологій НТУ «ХП» (протокол № 3 від «16» листопада 2021 року).

3. Аналіз змісту дисертації. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендації, сформульованих в дисертації

Робота Х.Ш. Курбанової є завершеною науковою роботою, містить анотацію – українською та англійською мовами, вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел і додаток.

У *вступі* відповідно до задуму дисертаційного дослідження автором розроблено його науковий апарат, зокрема, коректно визначено об'єкт, предмет, мету. При цьому логіка побудови дисертаційного дослідження, використання комплексу теоретичних та емпіричних методів, адекватних об'єкту, предмету й меті, дозволили дисертанту коректно сформулювати гіпотезу дослідження та довести її вірогідність.

Дисертація за змістом достатньо чітко відображає у двох розділах методику і логіку теоретичного та дослідно-експериментального дослідження.

У *першому розділі* «Теоретичні питання формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки» глибоко проаналізовано компетентісний підхід як методологічну основу професійної підготовки бакалаврів хіміко-технологічних у контексті сучасних викликів; охарактеризовано основні підходи у визначенні сутності та структури професійної компетентності; узагальнено теоретичні пошуки та надбання вітчизняних і зарубіжних учених з питань становлення й розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців. Це дозволило Х.Ш. Курбановій ґрунтовно розкрити педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей.

Другий розділ дисертації «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов» розкриває загальні питання організації та проведення експерименту. При цьому аналіз структури та змісту другого розділу дозволяє дійти висновку про належний рівень готовності Х.Ш. Курбанової до проведення експериментально-дослідної роботи.

Так, автором дисертаційної роботи коректно розроблено методику експерименту, визначено критерії та рівні сформованості професійної компетентності бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей, здійснено перевірку статистичної гіпотези дослідження.

Безсумнівний інтерес для науковців являють сторінки дисертації, присвячені характеристиці основних напрямів, пов'язаних із реалізацією педагогічних умов формування професійної компетентності у майбутніх фахівців хіміко-технологічних спеціальностей під час їх професійної підготовки, а саме:

по-перше: стимулювання позитивної професійної мотивації студентів до формування професійної компетентності та професійного самовдосконалення;

по-друге, створення інноваційного освітнього середовища, яке забезпечуватиме розвиток професійно-особистісних якостей студентів, оволодіння ними професійними компетенціями (знаннями, уміннями) відповідно до сучасних вимог і викликів;

по-третьє, набуття майбутніми фахівцями досвіду професійної діяльності під час виробничих практик).

Результати експериментально-дослідної роботи Х.Ш. Курбанової переконливо підтвердили вірогідність висунутої гіпотези дослідження про те, що підвищити якість навчання та професійну компетентність майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей можна, якщо дотримуватись педагогічних умов, які реалізовано автором у підрозділі 2.2 другого розділу.

Слід відзначити, що свої наукові судження Х.Ш. Курбанова будує на змістовному аналізі значної кількості філософських, педагогічних, психологічних, соціологічних і методичних джерел. У дослідженні органічно поєднується наука й практика, теоретичні й емпіричні методи дослідження. Усе це дозволило автору знайти шляхи розв'язання поставлених завдань.

Висновки, сформульовані у роботі, висвітлюють результати дослідження як вирішення висунутих в дисертації завдань. В цілому висновки відповідають вимогам, які висуваються до результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Список літератури досить широко охоплює предметне поле дослідження, певною мірою відображає опрацювання автором значної

кількості джерел філософських, педагогічних, психологічних, соціологічних і методичних джерел вітчизняних, а також іноземних джерел.

Додатки містить дуже розгорнуту інформацію про практичне впровадження результатів дисертації (визначення термінологічного поля дослідження; тести та методики діагностики; вправи тощо).

4. Наукова новизна одержаних результатів

Дисертаційне дослідження, яке рецензується, має наукову новизну і теоретичну значущість. Дисертантом вперше у вітчизняній педагогіці:

- вперше конкретизовано особливості підготовки бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей в умовах технічного університету, обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування їх професійної компетентності у процесі фахової підготовки, а саме: (

- по-перше*, стимулювання позитивної професійної мотивації студентів до формування професійної компетентності та професійного самовдосконалення;

- по-друге*, створення інноваційного освітнього середовища, яке забезпечуватиме розвиток професійно-особистісних якостей студентів, оволодіння ними професійними компетенціями (знаннями, вміннями) відповідно до сучасних вимог і викликів;

- по-третє*, набуття майбутніми фахівцями досвіду професійної діяльності під час виробничих практик);

- подальшого розвитку набули питання компетентісного підходу до професійної підготовки фахівців хіміко-технологічних спеціальностей.;

- систематизовано наукові погляди на досліджувану проблему, уточнено термінологічне поле дослідження («компетентність», «компетенція», «компетентісний підхід», «професійна компетентність», «професійна компетентність майбутнього бакалавра хіміко-технологічних спеціальностей»);

- уточнено зміст структурних компонентів професійної компетентності майбутнього бакалавра хіміко-технологічних спеціальностей (особистісно-інтенційного, інтелектуально-когнітивного, досвідно-операційного);

- уточнено критерії рівнів професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей (мотиваційно-особистісний, знаннєво-інноваційний, діяльнісно-праксеологічний) та їх показники;
- подальшого розвитку набули форми, методи і засоби забезпечення педагогічних умов формування професійної компетентності бакалаврів (тренінги, ділові ігри, інтерактивні методи, ситуаційний метод, кейс-вправи, педагогічні програмні засоби, ІКТ тощо).

5. Достовірність отриманих результатів та висновків

Достовірність отриманих результатів зумовлено поставленими метою та завданнями, а також використанням відповідної методології дослідження. Крім того, достовірність заявлених положень обґрунтовується комплексним підходом у вивченні визначеного об'єкта, що також зумовлює і низку певних методів, які були використані в процесі дослідження.

Достовірність використаних методів, а також достовірності одержаних результатів і наукових положень дисертації підтверджується науковою і методологічною правильністю вихідних положень, всебічним теоретичним аналізом досліджуваної проблеми, застосуванням комплексу теоретичних і практичних методів дослідження. Вірогідність та обґрунтованість наукових положень і висновків підтверджено їх експериментальним та статистичним доведенням.

6. Практична цінність одержаних результатів та рекомендації щодо їх подальшого використання

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі їхньої фахової підготовки експериментально перевірено, що уможливорює широке впровадження їх у практику закладів вищої технічної освіти відповідного профілю.

Висновки та одержані автором експериментальні дані здаються нам переконливими й вірогідними, що забезпечено всебічним теоретичним аналізом накопичених наукою та практикою матеріалів, єдністю теоретичного та експериментального дослідження, комплексним застосуванням методів дослідження, адекватних його меті та завданням,

репрезентативністю вибірки, повнотою і статичною значущістю результатів дослідження.

Матеріали дослідження впроваджено в навчальний процес Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (акт від 23 грудня 2024 року), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 3068/01-54/02 від 17 грудня 2024 року), Комунального закладу «Харківської гуманітарно-педагогічної академії» Харківської обласної ради (довідка № 106-01/09 від 20 серпня 2024 року).

Тож, практична цінність роботи полягає в тому, що матеріали можуть використовуватись у системі вищої технічної освіти під час професійної підготовки майбутніх фахівців хіміко-технологічних спеціальностей при підготовці нової генерації фахівців, фаховий рівень яких відповідав би вимогам часу. Методичні рекомендації, розроблені дисертантом, стануть в нагоді педагогам, які працюють в технічних університетах і в профільних закладах освіти, дозволяють освітянам осмислити й реалізувати педагогічні умови ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців хіміко-технологічних спеціальностей, що особливо важливо при підготовці нової генерації фахівців, фаховий рівень яких відповідав би вимогам часу.

7. Оформлення дисертації, дотримання вимог академічної доброчесності та повнота викладення наукових положень та результатів в опублікованих працях

Текст дисертації викладений логічно, послідовно, грамотно структурований, коректний та досить ретельно оформлений. Структура та основний зміст дисертації повністю підпорядковані меті дослідження і спрямовані на перевірку наукової гіпотези.

Дисертація виконана з дотримання вимог академічної доброчесності, отримані результати дають підстави говорити про оригінальність роботи. У тексті містяться авторські ідеї, і не виявлено використання ідей інших науковців без посилання на їх роботи.

Основні ідеї автора та результати дослідження викладено у 20 наукових працях, з них 9 фахових статтях, з них 7 одноосібно; 1 у виданні Scopus; 10 праць апробаційного характеру; 1 методичні вказівки, а також дисертант активно приймав участь в українських та закордонних

конференціях, де була проведена апробація ідей, що викладено у дисертаційному дослідженні. Зміст цих публікацій свідчить про повноту викладення основних результатів дисертації у наукових фахових виданнях, де наведені суттєві деталі одержаних автором результатів.

8. Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи

Разом з позитивною оцінкою дисертації взагалі, слід вказати на деякі недоліки та дискусійні моменти роботи:

1. На увагу заслуговує представлена у розділі 2 підрозділу 2.2 «Реалізація педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки» тренінгова програма «Мотивація на успішну професійну діяльність майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей». На нашу думку, у додатках доцільно було б навести фрагменти цієї Програми що посилює б вагомість практичної значущості роботи.

2. У дисертації декларується, що успішності експериментальної роботи сприяло збагачення змісту фахової підготовки майбутніх бакалаврів шляхом введення дисциплін вільного вибору (ДВВ), перелік яких наведено в *Додатку Д*. На нашу думку, авторці бажано було більш детально розкрити значення запропонованих дисциплін вільного вибору у формуванні професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей.

3. На особливу увагу заслуговують практичні методики реалізації педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки. Як побажання, для подальшої науково-методичної роботи в означеному напрямі рекомендуємо підготувати та видати навчально-методичний посібник з теорії і практики формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки.

Проте, висловлені зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку здійсненого дослідження.

9. Висновки

Дисертаційна робота Курбанової Халіди Шаріпбаєвни є завершеною науково-дослідною роботою, якій притаманні актуальність, новизна розроблених підходів до вирішення проблеми, практична значущість отриманих результатів. Тема дослідження відповідає галузі знань 01 – «Освіта/педагогіка» та спеціальності 011 – «Освітні, педагогічні науки».

Вважаю, що дисертаційна робота Курбанової Халіди Шаріпбаєвни «Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки», відповідає вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 та вимогам до оформлення дисертації МОН України від 12.01.2017 № 40, а сама автор, Курбанова Халіда Шаріпбаєвна, заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 – Освіта/педагогіка за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки і психології
управління соціальними системами
ім акад І.А.Зязюна,

Національного технічного університету

“Харківський політехнічний інститут”

Ольга ІГНАТЮК

Підпис *Ольга Ігнатюк*
ЗАСВІДЧУЮ:
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
НАЦІОНАЛЬНОГО-ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
“ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ”
“16” *04* 2025 р.

